

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСНИК

СЕРІЯ: ФІНАНСИ, ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ

- ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ВЕСТНИК. СЕРИЯ: ФИНАНСЫ, УЧЕТ, НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ
- ECONOMIC HERALD. SERIES: FINANCE, ACCOUNTING, TAXATION
- UNIVERSITY OF STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE

Випуск 1, 2017

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

ТАРАНГУЛ Людмила Леонідівна,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

Заступники головного редактора

ПАШКО Павло Володимирович,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)
МЕЛЬНИК Віктор Миколайович,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

Відповідальний секретар

НОВИЦЬКИЙ Сергій Валерійович
УДФСУ (Україна)

Члени редакційної колегії:

АНДРУЩЕНКО Володимир Леонтійович,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

БЕЛІНСЬКА Яніна Василівна,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

БЕРЕСЛАВСЬКА Олена Іванівна,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

КОВАЛЕНКО Юлія Михайлівна,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

КУЖЕЛЄВ Михайло Олександрович,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

ЛІСОВИЙ Андрій Васильович,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

МАЦЕЛЮХ Наталія Петрівна,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

ОНИШКО Світлана Василівна,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

ОСМЯТЧЕНКО Володимир Олександрович,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

ПАСІЧНИК Юрій Володимирович,
доктор економічних наук, професор, НУБіП (Україна)

ПИЛИПІВ Віталій Володимирович,
доктор економічних наук, старший науковий співробітник
ДВНЗ КНЕУ ім. Вадима Гетьмана (Україна)

РІППА Сергій Петрович,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

ШВАБІЙ Костянтин Іванович,
доктор економічних наук, професор, УДФСУ (Україна)

JURAJ ŠÍPKO,
доктор економічних наук, професор, Словацька
академія наук (Словачія)

IVEN DIMITROV,
доктор економічних наук, професор, Університет
«Проф. д-р Асен Златаров» (Болгарія)

BARBARA WOSNIAN,
доктор економічних наук, професор, Катовіцький
університет (Польща)

ADAM SAMBORIKI,
доктор економічних наук, професор, Катовіцький
університет (Польща)

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ
ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
(УДФСУ)

ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСНИК

**СЕРІЯ: ФІНАНСИ, ОБЛІК
ОПОДАТКУВАННЯ
ВИПУСК 1, 2017**

*Засновник, видавець
та виготовлювач
Університет державної фіскальної
служби України*

Заснований у 2017 р.

Адреса редакції та видавця:

Україна, 08201, м. Ірпінь,
вул. Університетська, 31,
Університет ДФС України
тел.: (04597) 62-5-88

e-mail: ekonvisnik@gmail.com
www.nusta.edu.ua

**Рекомендовано до друку
Вченою радою
Університету ДФС України
(протокол № 6 від 25.05.2017)**

**Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого засобу
масової інформації
(Серія KB №22277-12177Н від 02.08.2016)**

*У разі передруку матеріалів
посилання на журнал
«Економічний вісник.
Серія: фінанси, облік,
оподаткування»
обов'язкове*

**Виходить у міру накопичення
матеріалу
© Університет ДФС України, 2017**

**ЕКОНОМІЧНИЙ
ВІСНИК**
СЕРІЯ: ФІНАНСИ,
ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ

**ЭКОНОМИЧЕСКИЙ
ВЕСТНИК**
СЕРИЯ: ФИНАНСЫ,
УЧЁТ, НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ

**ECONOMIC
HERALD**
SERIES: FINANCE,
ACCOUNTING, TAXATION

Науковий журнал

Заснований у 2017 р.

Вип. 1, 2017

УДК 330(05)

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Пашко П. В. 3

НАУКОВІ СТАТТІ

Андрущенко В. Л. “Критика буржуазних теорій фінансів”:
спроба ретроспективного виправдання чи каяття?.....5

Белінська Я. В. Проблеми розвитку зовнішньоторговельної діяльності України.....12

Береславська О. І. Розширення конституційних функцій НБУ: за і проти.....21

Бідюк О. О. Депозитна політика банків у період трансформації
банківської системи України.....29

Брехов С. С. Розвиток системи управління митними ризиками в контексті
підвищення ефективності постмитного аудиту в Україні.....37

Гребельник О. П. Специфіка формування митно-тарифних відносин
у контексті становлення світової цивілізації.....43

Дем’янчук О. І. Вплив децентралізації на управління
місцевими бюджетами України.....52

Дулько А. М. Напрями оптимізації податку на нерухоме майно в Україні.....59

Коваленко Ю. М. Рівні регулювання фінансового сектору в Україні.....68

Колісник О. П. Сутність облікової інформації та її
нормативно-правове забезпечення.....78

Лісовий А. В. Уніфікація термінології державного фінансового аудиту
в системі контролюючих органів України.....85

Мазіна О. І. Проблеми фактографічного відображення людського
капіталу в обліку та звітності.....92

Мартиненко В. В., Палюх О. М. Прогнозування впливу державного
фінансування на розвиток аграрного сектору економіки.....101

Мацелюх Н. П. Хеджування ризиків на ринку цінних паперів
у контексті попередження криз.....110

<u>Мельник В. М., Ломачинська І. А.</u> Роль держави у фінансовому забезпеченні малого і середнього підприємництва в Польщі: висновки для України.....	120
<u>Микитенко Т. В.</u> Шляхи наближення митного постаудиту до європейських стандартів.....	129
<u>Новицька Н. В.</u> Методичні підходи до статистичної оцінки ефектів агресивного податкового планування.....	138
<u>Новицький В. А.</u> Аналіз стану використання кредитних ресурсів міжнародних фінансових організацій в Україні.....	147
<u>Онишко С. В.</u> Врівноваження розвитку фінансового ринку і нової економіки як стратегія успішних соціально-економічних зрушень в Україні.....	154
<u>Осмятченко В. О., Олійник В. С.</u> Моделювання формування показників звітності за виплатами працівникам.....	160
<u>Островецька Р. Е.</u> Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку: організаційний аспект.....	167
<u>Проскура К. П.</u> Окремі випадки відображення в обліку та оподаткуванні операцій з операційної оренди майна.....	176
<u>Скоромцова Т. О.</u> Організація горизонтального моніторингу як нової моделі співпраці фіскальних органів та великого бізнесу в Україні.....	187
<u>Сторожук Т. М.</u> Способи та проблеми формування професійного судження бухгалтера.....	195
<u>Тарангул Л. Л.</u> Фінансова безпека України та інструменти її забезпечення.....	201
<u>Трайтлі В. Ю.</u> Державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм: стан, напрями модернізації та необхідність стандартизації.....	209
<u>Чернелевський Л. М., Кобзар Я. В.</u> Питання гармонізації державного фінансового і незалежного аудиторського контролю за розрахунками податку з доходів фізичних осіб.....	219
<u>Чопенко В. М.</u> Демографічні проблеми українського села в контексті бюджетної політики держави та шляхи їх вирішення.....	227
<u>Швабій К. І.</u> Проблеми використання даних е-декларацій для податкових перевірок.....	233
<u>Шевчук О. А.</u> Актуальні питання методичного забезпечення діяльності органів державного фінансового контролю.....	240
НАШІ ВІТАННЯ.....	249
НАШІ ВИДАННЯ.....	251

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Ви тримаєте в руках перший номер нового наукового видання, яке покликане стати вагомим внеском у розвиток вітчизняного наукового економічного дискурсу, пропонуючи усім зацікавленим актуальну інформацію, оригінальну позицію щодо уже відомих фактів або несподіваний ракурс традиційних об'єктів аналізу.

Народження нового наукового часопису – це завжди подія, яка знаменує собою результати пошуку як окремих постатей, так і потужних наукових колективів. Розвиток науки з давніх часів супроводжував великі університетські центри, під дахом яких натхненно й захоплено творили декілька поколінь дослідників. Закономірно, що «Економічний вісник», започаткований в Університеті державної фіскальної служби України, який уже майже століття є помітним «гравцем» в освітньому полі України, має добру репутацію на ринку освітніх послуг, є визнаним партнером у наукових студіях. В активі науковців Університету, серед яких немало й колишніх випускників, – багато вагомих дослідницьких, законодавчих та інших проектів, які не загубилися серед досягнень українських учених періоду формування й укріплення незалежності України, давали відчутний економічний ефект, ставали поштовхом до наукових розвідок колег з інших освітніх і наукових установ.

За часи існування Університет змінювався та розвивався. «Економічний вісник» – це продовження традицій наукових видань, – таких як «Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)», «Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України».

Переконаний, що і це видання стане місцем оприлюднення актуальних наукових новин, ознайомлення широкого наукового загалу з інноваціями в ряді суміжних економічних галузей, надійного апробування наукових досягнень аспірантів і докторантів, результативного обміну науковими ідеями.

Серед авторів уже першого числа часопису – відомі в Україні та за її межами учені, що мають своїх наукових послідовників, перебувають на шляху формування потужних наукових шкіл, наділені значним науково-організаційним потенціалом – В. Л. Андрущенко, С. В. Онишко, Л. Л. Тарангул. Це дає підстави очікувати опублікування на його сторінках і в майбутньому цікавих і вагомих дослідницьких результатів.

Наукові дискусії є важливим елементом розвитку вищої школи, оскільки поєднують у спільному науковому пошуку різні покоління дослідників, сприяють удосконаленню самого дослідницького інструментарію, генеруванню наукової енергії

та об'єднанню зусиль колег із різних науково-дослідницьких установ як України, так і зарубіжжя.

Наукова теорія може як узагальнювати, коментувати практику, так і суттєво коригувати її розвиток, удосконалювати перебіг складних суспільних явищ у різних сферах діяльності, визначати магістральні напрями розвитку таких важливих суспільних сфер, як фінансова, податкова, митна, банківська тощо.

Результати наукових досліджень авторів «Економічного вісника» стосуються як теоретичних підвалів економічної науки у контексті цивілізаційного розвитку, містять оцінку теоретичного доробку учених попередніх періодів з урахуванням нового емпіричного матеріалу й сучасного досвіду, так і виходять у площину практичну – дослідження фінансового, банківського, аграрного сектору, проблемних питань оподаткування, бухгалтерського обліку, різноаспектних питань аудиту, пропонують прогнозні сценарії їхнього розвитку з огляду на загальносвітові тенденції.

Наше спільне завдання – спрямувати їх на користь українській науці, Українській державі, на формування її високих соціальних, економічних, політичних стандартів з урахуванням передового вітчизняного й зарубіжного досвіду.

З повагою,
ректор, доктор економічних
наук, професор

П. В. Пашко

УДК 336.228.3(477)

Н. В. Новицька,
кандидат економічних наук,
Університет ДФС України

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО СТАТИСТИЧНОЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТІВ АГРЕСИВНОГО ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Стаття присвячена висвітленню розроблених у країнах ОЕСР показників оцінки масштабів агресивного податкового планування для того, щоб на цій основі розробити власну вітчизняну модель протидії таким негативним проявам у податковій сфері.

Ключові слова: агресивне податкове планування, податкова інверсія, недоотримані податкові надходження, надлишкові податкові надходження.

Н. В. Новицкая,
кандидат
экономических наук,
Университет ГФС Украины

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К СТАТИСТИЧЕСКОЙ ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТОВ АГРЕССИВНОГО НАЛОГОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ

Статья посвящена освещению разработанных в странах ОЭСР показателей оценки масштабов агрессивного налогового планирования для того, чтобы на этой основе разработать собственную отечественную модель противодействия таким негативным проявлениям в налоговой сфере.

Ключевые слова: агрессивное налоговое планирование, налоговая инверсия, недополученные налоговые поступления, избыточные налоговые поступления.

N. V. Novitskaya,
Candidate of
Economic Sciences,
University SFS of Ukraine

METHODOLOGICAL APPROACHES TO STATISTICAL EVALUATION OF EFFECTS AGGRESSIVE TAX PLANNING

The article is devoted to coverage of developed OECD indicators for assessing the scale of aggressive tax planning so that on this basis to develop their own national model against such negative manifestations in the tax area.

Keywords: aggressive tax planning, tax inversion, foregone tax revenues, excessive tax revenues.

Формування комплексу ефективних механізмів протидії мінімізації сплати податків, у тому числі таких, що мають ознаки агресивного податкового планування (далі – АПП), залишається одним із стратегічних напрямів трансформації світової податкової системи. Хоча оцінити масштаби АПП складно, враховуючи багатоаспектність таких процесів і серйозні обмеження щодо отримання даних, сьогодні відомо, що фіскальні ефекти цієї глобальної проблеми є

значними. Так, застосування платниками податків схем АПП є глобальною проблемою і за різними оцінками спричиняє втрати податкових надходжень від 4 до 10 % на рік, що в абсолютному вимірі становить від 100 до 240 млрд доларів США.

На додаток до значних втрат податкових надходжень АПП зумовлює й інші несприятливі економічні ефекти, пов'язані з неможливістю здійснення адекватної оцінки обсягу корпоративного боргу, прямих іноземних інвестицій та ін. У зв'язку з цим метою цієї роботи є дослідження методичних підходів до оцінки ефектів агресивного податкового планування, які розроблені в країнах ОЕСР для того, щоб на цій основі розробити власну вітчизняну модель протидії таким негативним проявам у податковій сфері.

Проблемам оцінки масштабів АПП присвячено значну кількість публікацій, серед яких варто виділити [2] та [3], проте досі не прийнято рішення щодо застосування єдиної методології оцінки масштабів АПП та ведуться наукові пошуки у цій сфері.

Основною причиною зазначених негативних явищ став процес глобалізації, що поширювався у середині минулого століття і на сьогодні спричинив значний вплив на національні економіки. Глобалізація сприяє активізації зовнішньої торгівлі, залученню іноземних інвестицій, підвищуючи тим самим ефективність міжнародного економічного співробітництва та розвитку окремих економік. Однак є й негативний бік цього явища. Вільний рух капіталів, розвиток цифрової економіки створюють можливості для використання прогалів і невідповідностей податкового законодавства для подвійного звільнення від сплати податків. Це, з одного боку, підриває справедливість і цілісність податкових систем країн світу, а з іншого, – дозволяє значно зменшувати податкові зобов'язання транснаціональним корпораціям (далі – ТНК).

Найбільш негативно процеси АПП впливають на розвинені країни, так на рис. 1 представлено обсяги втрат податкових надходжень у розрізі країн. Найбільші втрати податкових надходжень за останніми дослідженнями в 2012 р. були у США та склали в 84,8 млрд дол., відношення недоотриманого прибутку становило 37,9 %. У топ-10 країн за цим показником також входять: Німеччина (7,2 млрд дол.), Іспанія (4,9 млрд дол.), Італія (4,2 млрд дол.), Бразилія (3,7 млрд дол.), Франція (3,7 млрд дол.), Індія (3,6 млрд дол.), Мексика (3,3 млрд дол.), Канада (3,0 млрд дол.), Китай (2,6 млрд дол.).

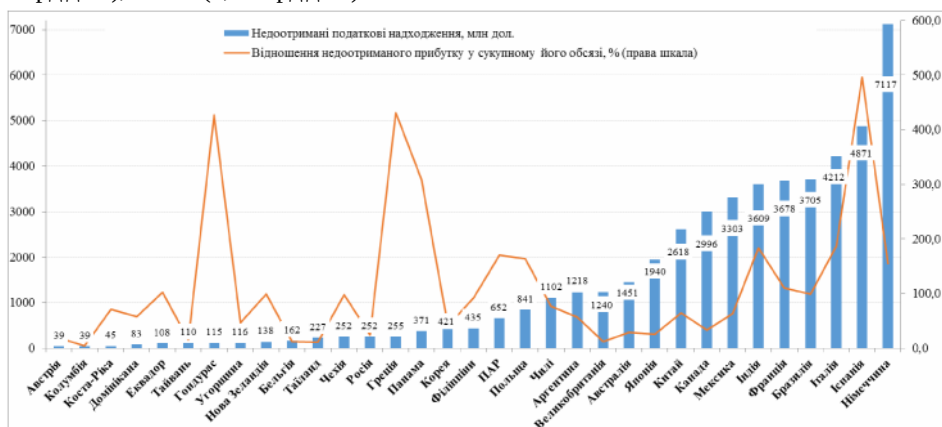

Рис. 1. Недоотримані податкові надходження та частка надлишкового прибутку у сукупному його обсязі в 2012 р.

Джерело: складено на основі [2].

Натомість деякі країни внаслідок політики низького податкового навантаження, якою користуються ТНК, застосовуючи схеми АПП, отримують значну вигоду (рис. 2). У топ-10 країн за обсягом надлишкових податкових надходжень входять: Норвегія (8,4 млрд дол.), Нідерланди (3,5 млрд дол.), Індонезія (2,4 млрд дол.), Ірландія (2,2 млрд дол.), Швейцарія (1,7 млрд дол.), Данія (1,4 млрд дол.), Люксембург (1,0 млрд дол.), Єгипет (0,8 млрд дол.), Сінгапур (0,6 млрд дол.), Венесуела (0,5 млрд дол.).

Рис. 2. Надлишкові податкові надходження та частка надлишкового прибутку у сукупному його обсязі в 2012 р.

Джерело: складено на основі [2].

На рис. 3 представлена динаміка середніх ставок ППП у країнах з надлишковим та виведеним прибутком. Найбільший розрив у ставках спостерігався в 2008 р. і склав 29 %. Протягом 2004–2012 р. середня різниця у ставках була 12,3 %.

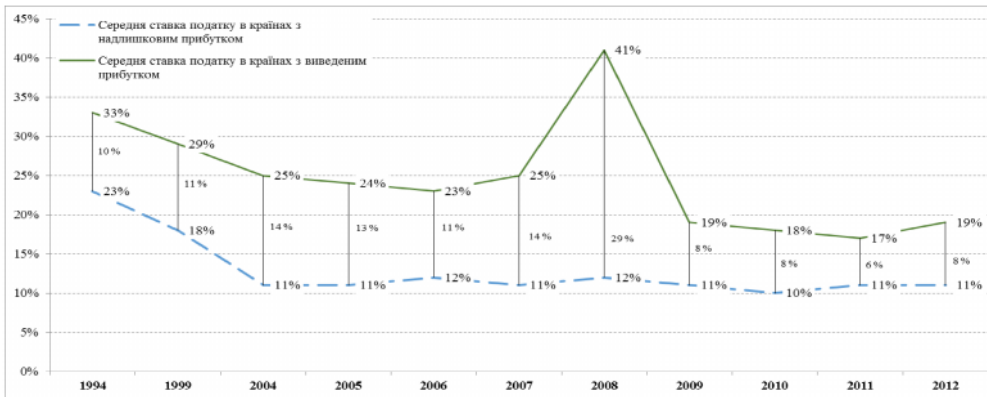

Рис. 3. Динаміка середніх ставок ППП у країнах з виведеним і надлишковим прибутком у 1994–2012 рр.

Джерело: складено на основі [2].

Процеси АПП здійснюють значний вплив, окрім податкових показників, також і на макропоказники. Так, в окремих країнах частка прямих іноземних інвестицій (далі – ППІ) у світових інвестиціях значно перевищує їх частку у світовому ВВП. До таких країн належать Люксембург, Маврикій, Нідерланди, Гонконг, Кіпр, Ірландія, Угорщина, Швейцарія, Мальта, Бельгія. У Нідерландах, Гонконзі, Ірландії, Угорщині, Швейцарії та на Кіпрі обсяг прямих іноземних інвестицій перевищує ВВП більше ніж у 1,5 раза. Отже, потенційні економічні наслідки АПП виходять далеко за рамки податкової сфери і впливають на розподіл добробуту між країнами.

В умовах прискорення глобалізаційних процесів змінюється і мотивація процесів злиття й поглинань. Якщо раніше основними цілями таких угод були отримання економії від масштабу, розширення ринків збуту або побудови повного циклу виробництва, то сьогодні серед вагомих причин даних процесів варто виділити зменшення податкового навантаження. Транснаціональні корпорації почали придбавати не зовсім сумісні бізнеси з метою переміщення в більш сприятливі податкові юрисдикції. Цей процес є одним з методів АПП та отримав назву податкової інверсії (*tax inversion*) – процесу реінкорпоратизації транснаціональної компанії з метою скорочення податкового навантаження. У процесі податкової інверсії одна компанія придбає конкурента, що базується в іншій країні з меншим податковим навантаженням, переміщує штаб-квартиру до цієї країни, залишаючи основний бізнес у країні виникнення такого підприємства. Корпорація виплачує більшу частину своїх податків іноземній державі, яка, як правило, є «податковим раєм» з низькою податковою ставкою. Це дозволяє законним способом уникати сплати податку на прибуток підприємств (далі – ППП) у країні походження бізнесу. Цей процес відбувається, як правило, «на папері», так як більшість корпоративних операцій проводиться на території країни походження бізнесу.

Корпоративна інверсія відбувається, коли компанія зливається з іноземною і реінкорпоратизується в іноземній державі. Компанія стає дочірнім підприємством іноземної фірми, яка залишається підконтрольною їй. Корпорація може інвертуватися, якщо після злиття її власники отримали близько 80 % від акцій нової об'єднаної компанії, або якщо після злиття реінкорпоратизоване підприємство має «істотні види діяльності» в чужій країні, які дорівнюють принаймні 25 % операцій. Так, тільки зі зміною власності на 20 % компанія може стати «іноземною», навіть якщо значною мірою діє і контролюється з країни походження бізнесу.

Найбільшого розповсюдження процес податкової інверсії набув у США. У цій країні ставка ППП є найбільшою серед розвинених держав і може досягати 39 % [6]. Починаючи з 1982 р. близько 51 американських компаній, у тому числі 20 з 2012 р., використали як метод АПП податкову інверсію (рис. 4). Багато з них – фармацевтичні компанії. Сьогодні більшість компаній застосовують податкову інверсію шляхом придбання більше 25 % акцій іноземної компанії.

Нині обсяги угод з податковою мотивацією досягли значних масштабів. Так, найбільшою стала податкова інверсія 2015 року: фармацевтичні фірми Pfizer і Xanox погодилися на злиття Allergan з штаб-квартирою у Ірландії для скорочення ставки ППП з 25 % в 2014 році до мінімального 17 % в перший рік угоди [4; 8]. Вартість угоди становила 155 млрд дол. США.

У 2014 р. найбільшою податковою інверсією стала угода щодо придбання американською корпорацією Medtronic з вартістю у 60 млрд дол. США компанії Covidien, зареєстрованої в Ірландії. Сума угоди становила 42,9 млрд дол. і на 29 % перевищила ринкову вартість компанії, що поглинається. Хоча обидва підприємства виробляють медичні прилади, їх бізнеси погано сумісні, у зв'язку з цим можна сказати, що основною причиною угоди стало застосування

методів агресивного податкового планування [1]. Корпорація Medtronic повідомила, що внаслідок податкової інверсії змогла використати на інвестиції 20,5 млрд дол своїх оподатковуваних доходів, які до проходження процесу перебували в офшорній зоні. Американській корпорації Walgreens, валовий дохід якої в 2014 р. склав 72 млрд дол, через податкову інверсію вдалось уникнути сплати 4 млрд дол. ППП протягом п'яти років.

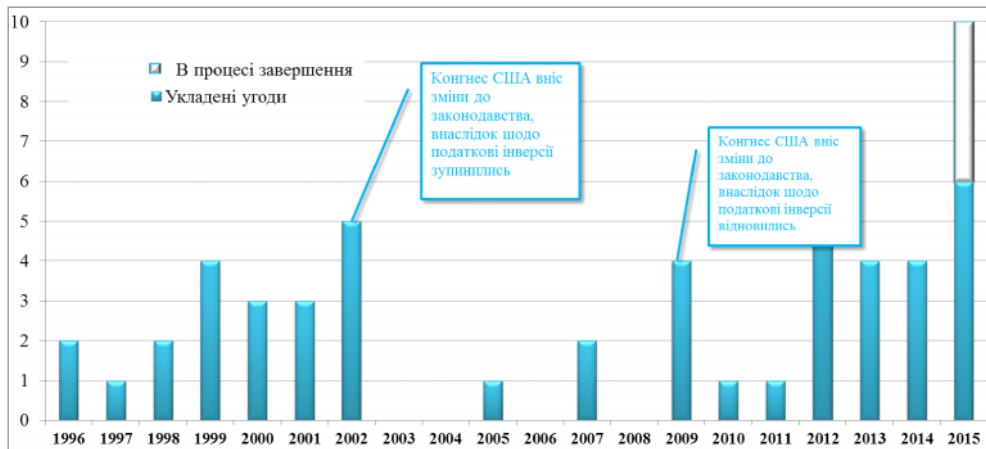

Рис. 4. Динаміка кількості податкових інверсій у США протягом 1996–2015 рр.

Джерело: [7].

Згідно з оцінкою Bloomberg американські компанії тримають в офшорах майже 2 трлн дол. (рис. 5). Причому половина цього обсягу припадає на 22 найбільших з них. Найбільше офшорних накопичень у виробника техніки General Electric (110 млрд дол.), у виробника програмного забезпечення Microsoft (76 млрд дол.), у фармацевтичних компаній Pfizer (69 млрд дол.) і Merck (57 млрд дол.), а також у лідера у сфері побутової електроніки Apple (54 млрд дол.).

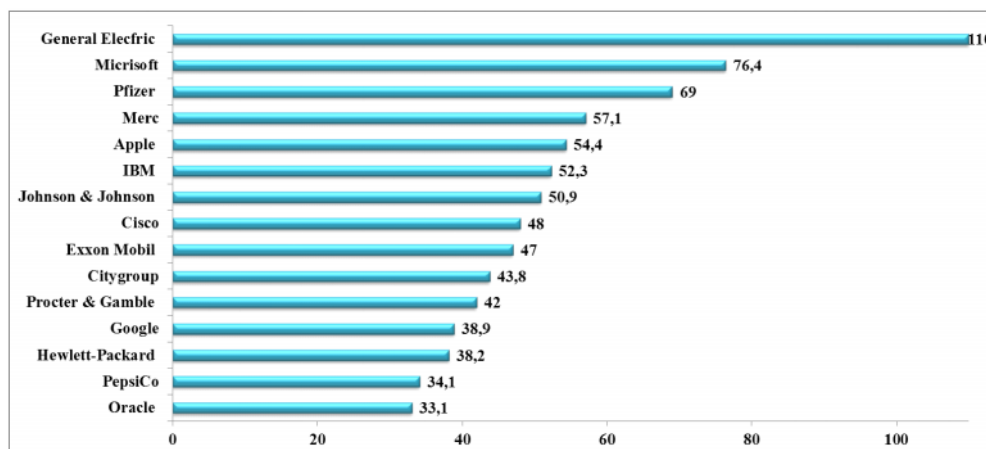

Рис. 5. Обсяги прибутків американських компаній, які розміщені в офшорних зонах

Джерело: [5].

Отже, можна зробити висновок, що застосування методів агресивного податкового планування спричиняє значні втрати податкових надходжень у розвинених країнах та суттєво знижує фінансову ефективність податкових систем країн світу.

Провівши дослідження окремих наслідків АПП, варто зазначити, що в умовах динамічного розвитку міжнародного податкового середовища багато країн занепокоєні питанням ефективності міжнародних стандартів, що лежать в основі двосторонніх міжнародних договорів, які розподіляють права щодо оподаткування між країною походження доходу та країною-резидентом. Відповідно і АПП є глобальною проблемою, яка вимагає рішень на міждержавному рівні. Несприятливі фінансові та економічні наслідки АПП залишаються у центрі уваги ОЕСР та G20 з моменту початку проекту. У той час як неофіційний досвід показує, що діяльність з податкового планування деяких ТНК, які користуються невідповідностями та прогалинами в міжнародних податкових правилах, відокремлюючи оподатковуваний прибуток від місця його, є тривалою, при чому масштаб негативного глобального впливу такої діяльності на фінансову ефективність національних податкових систем є досить економічно невизначеними.

Хоча оцінити масштаби АПП досить складно, враховуючи складність цих процесів і серйозні обмеження щодо отримання даних, сьогодні відомо, що фінансові ефекти АПП є значними. Цій проблемі присвячено окремий підрозділ плану дій BEPS: «Напрям 11. Розробка методології моніторингу інформації щодо BEPS». Цей підрозділ відрізняється від інших, оскільки він орієнтований на оцінку обсягів втрат податкових надходжень країнами АПП, а не на розробці механізмів протидії. Заключний звіт охоплює оцінку існуючих джерел даних для аналізу АПП, показники оцінки масштабів і наслідків BEPS, а також рекомендації щодо покращення якості статистичної інформації і моніторингу BEPS. Відповідно до рекомендацій заключного звіту необхідним є розширення співпраці між ОЕСР і податковими органами у сфері збору та обміну даними. Методика оцінки обсягів у подальшому буде вдосконалена після впровадження в країнах рекомендацій, розроблених за такими напрямками BEPS: 5 (більш ефективна протидія несприятливій податковій практиці з урахуванням прозорості та змістовності), 12 (розкриття інформації про використання схем АПП) і 13 (керівництво щодо трансферного ціноутворення і звітність за країнами).

Аналіз масштабів АПП є особливо складним завданням з точки зору інформації, наявної для статистичної оцінки, оскільки стратегії, використовувані ТНК, у цьому процесі часто складні і можуть включати операції з гібридними фінансовими інструментами, звітність про які не оприлюднюється. За своєю природою АПП не є процесом, який можна простежити на основі наявної статистичної інформації. На основі дослідження, проведеного ОЕСР, було з'ясовано, що дані у публічному доступі недостатньо для цих цілей статистичної оцінки масштабів АПП та доцільним є обмін між країнами закритою податковою інформацією. Проблема оцінки масштабів АПП також ускладнюється тим, що податкові дані, які перебувають у розпорядженні державних органів, часто сформовані у вигляді, який не досить зручний для аналізу. Це підтверджується тим, що тільки 8 з 37 обстежених країн ОЕСР можуть повідомити загальну суму податкових надходжень, зібраних від ТНК у їх юрисдикціях. У зв'язку з цим важливим завданням на майбутнє є розробка форм звітності для збору інформації, яка дозволить проводити статистичну оцінку масштабів АПП.

У рекомендаціях ОЕСР для оцінки прямих та непрямих ефектів BEPS [3] визначено такі показники: 1) обсяг ППВ відносно ВВП; 2) ставки ПППВ підрозділів ТНК у країнах з низьким

рівнем оподаткування порівняно зі ставками у країнах з високим рівнем оподаткування; 3) ставки ППП підрозділів ТНК у країнах з низьким рівнем оподаткування порівняно зі середньою ставкою ППП усієї ТНК; 4) ефективна податкова ставка ТНК порівняно з ефективною ставкою країни, у якій зареєстрована материнська компанія; 5) місце виробництва та використання нематеріальних активів; 6) концентрація боргу підрозділів ТНК, розташованих у країнах з високим рівнем податкових ставок.

Показник обсягу ППІ відносно ВВП дозволяє порівняти країни за середньою часткою ППІ у ВВП. Обрання цього показника для оцінки масштабів BEPS обґрунтовується тим, що ВВП відображає реальну економічну активність країн, а ППІ певною мірою показує рух активів у межах відповідних груп компаній. Висока частка ППІ у ВВП може означати, що іноземні інвестиції не пропорційні реальній економічній активності країни. Далі пропонується розбивати країни на групи за значенням даного показника. Однак серед його недоліків є те, що він не враховує відмінності в податковій політиці і не відображає причини високої частки ППІ в ВВП.

Чисті та валові ППІ протягом в 2012 р. зросли в два рази порівняно з 2005 р. У звіті ОЕСР країни за представленими показниками розподілені на дві групи: з високою (1-ша група) та низькою часткою (2-га група) ППІ у ВВП. Обсяг чистих ППІ на одиницю ВВП у країнах першої групи в середньому в 99 разів вище ніж у країнах другої групи. Для країн першої групи характерним є відсутність або низька ставка ППП або наявність пільгових податкових режимів. Також у цих країнах ППІ часто є транзитними. За результатами 2012 р., в 14-ти країнах частка ППІ у ВВП була вищою за 50 %, а в 13-ти – вищою 200 %.

У сукупності для країн першої групи обсяг чистих ППІ був у два рази більшим за ВВП; для валового показника ППІ, а валових – в чотири рази перевищував ВВП. У сукупності на дані країни припадало 29 % валових ППІ і 49 % чистих ППІ.

Співвідношення часток чистих ППІ у ВВП в 2005 р. першої та другої групи країн складало 38 разів, а в 2012 р. – в 99 разів. Для валових ППІ у ВВП це співвідношення відповідно було в 2005 р. – 13 разів, в 2012 р. – 27 разів.

У свою чергу, показник високої норми прибутку підрозділів ТНК з низьким податковим навантаженням дозволяє відстежувати розподіл прибутку між підрозділами ТНК. За ініціативами ОЕСР пропонується формувати показник, який складається з двох частин: частка підрозділу у прибутку до оподаткування ТНК та прибутковість підрозділу. Далі сукупність підрозділів розподіляється на чотири групи та представляється у вигляді матриці: 1) підрозділи з високою середньою ефективною ставкою ППП (далі – СЕСППП) та низькою прибутковістю; 2) підрозділи з високою СЕСППП та високою прибутковістю; 3) підрозділи з низькою СЕСППП та низькою прибутковістю; 4) підрозділи з низькою СЕСППП та високою прибутковістю.

У звіті ОЕСР за цим напрямом BEPS зазначено, що в підрозділах ТНК з нижчим податковим навантаженням концентрується 45 % сукупного прибутку ТНК. Цей показник в 2011 р. збільшився у вартісному вираженні на 32 % порівняно з 2007 р.

Показник високої норми прибутку ТНК філій у низькоподаткових юрисдикціях дозволяє порівнювати прибутковість підрозділів ТНК у низькоподаткових юрисдикціях із сукупною прибутковістю ТНК. Середня ефективна ставка ППП (СЕСППП) підрозділів ТНК (зважаючи на обсягом активів) розраховується для кожної країни, де ТНК має підрозділи; країни ранжуються за СЕСППП для кожної ТНК. Норма прибутку розраховується для низькоподаткових юрисдикцій, які визначаються як країни з найнижчим рівнем СЕСППП, на які припадає 20 % світових активів групи ТНК. Відносна прибутковість підрозділів ТНК у низькоподаткових

юрисдикціях ділиться на норму прибутку в ТНК. Індикатор являє собою середньозважений коефіцієнт норми прибутку (за розміром активів) за всіма ТНК.

Відповідно на основі фінансових звітів 250 провідних світових ТНК було з'ясовано, що у 2011 році норми прибутку філій у низькоподаткових юрисдикціях у 171 найбільших ТНК були в середньому майже в два рази вище середньої норми. Показник збільшився на 3 % у період між 2007 і 2011 роками.

Показник ефективної податкової ставки великих підрозділів ТНК відносно інших підприємств країни з аналогічними характеристиками дозволяє порівнювати СЕСППП великих підрозділів ТНК з іншими вітчизняними підприємствами з аналогічними характеристиками. Індикатор вимірює, наскільки СЕСППП великих підрозділів ТНК менша ніж суб'єктів господарювання, які не входять ТНП.

Цей показник показує різницю між СЕСППП через невідповідність між податковими системами (наприклад, внаслідок застосування гібридних механізмів), національних пільгових податкових режимів, якщо їх застосування ТНК відрізняється від інших підприємств та / або використовується для розмивання бази оподаткування, коли прибуток змінюється не пропорційно фінансовим витратам і задекларованому прибутку до оподаткування. Підприємства обираються на основі таких характеристик: рентабельність, ВЕД, розмір, патентна активність і позиції в корпоративній групі. СЕСППП розраховується як податок, поділений на чистий прибуток. До великих підприємств віднесено ті, в яких чисельність співробітників становить 250 осіб. Якщо показник негативний, то індикатор відображає, що великі підрозділи ТНК мають більш низькі СЕСППП, ніж зіставні підприємства.

У свою чергу, показник відділення місця використання нематеріальних активів від місця їх утворення порівнює концентрацію надходжень від роялті порівняно з витратами на наукові дослідження і розробки (далі – ДР). Обґрунтуванням обрання даного показника є те, що переміщення нематеріального майна від свого місця походження до низькоподаткових юрисдикцій дозволяє зменшувати оподатковуваний прибуток. Цей показник знизився з 2,8 в 2005 році до 2,7 у 2009 році і до 5,8 в 2011 році. Проте недовіками цього показника є те, що подвоєння показника протягом двох років не можна пояснити повною мірою.

Щодо показника концентрації боргу в підрозділах ТНК, розташованих у країнах з високим рівнем податкових ставок, то ТНК може стратегічно розподіляти борг у своїх підрозділах залежно від рівня ставок ППП для зменшення податкових зобов'язань.

Таким чином, приведені результати дослідження у даному розділі дозволяють констатувати складність та багатоаспектність такого явища, як агресивне податкове планування. Відповідно ключовим питанням для України є формування власної вітчизняної моделі таким негативним проявам у податковій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сделка за \$43 млрд ради оптимизации налогов [Електронний ресурс] // Форбс Україна. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/business/1373208-sdelka-za-43-mlrd-radi-optimizacii-nalogov>.
2. Cobham A. Measuring Misalignment: the Location of US Multinationals' Economic Activity Versus the Location of their Profits / Alex Cobham and Petr Janský // Institute of Development Studies in November : ICTD Working Paper 42. – 2015. – November. – 30 p.
3. Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 – 2015 Final Report / OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project [Електронний ресурс] // OECD Publishing – 2015 Final Report. 2015. –

Режим доступу: http://www.keeper.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report_9789264241343-en#page1

4. Medtronic's Ireland Move Results in Lower Taxes [Електронний ресурс] // The Wall Street Journal. – Режим доступу: <http://www.wsj.com/articles/medtronic-to-book-500-million-restructuring-charge-1443476397>

5. Offshore Profits Avoid IRS Reach [Електронний ресурс] // Bloomberg Business. – Режим доступу: <http://www.bloomberg.com/infographics/2014-03-12/offshore-profits-avoid-irs-reach.html>

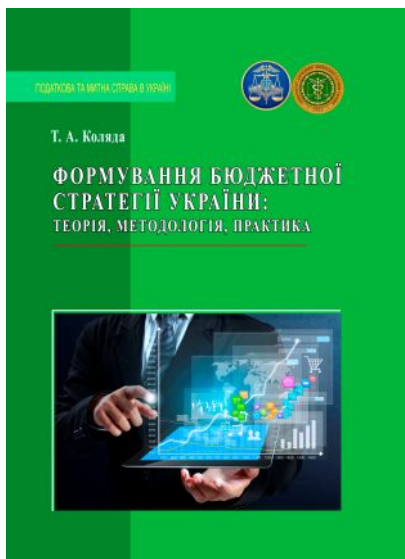
6. Pfizer takeover: what is a tax inversion deal and why are they so controversial? [Електронний ресурс] // The Guardian Guardian. – Режим доступу: <http://www.theguardian.com/business/2015/nov/23/pfizer-takeover-tax-inversion-questions>.

7. Tax Inversion [Електронний ресурс] // bloombergview. – Режим доступу: <http://www.bloombergvew.com/quicktake/tax-inversion>.

8. Wood R. W. Trending Now: Inversions & Hating Them [Електронний ресурс] // Forbs. – Режим доступу: <http://www.forbes.com/sites/robertwood/2014/08/13/trending-now-inversions-hating-them/>

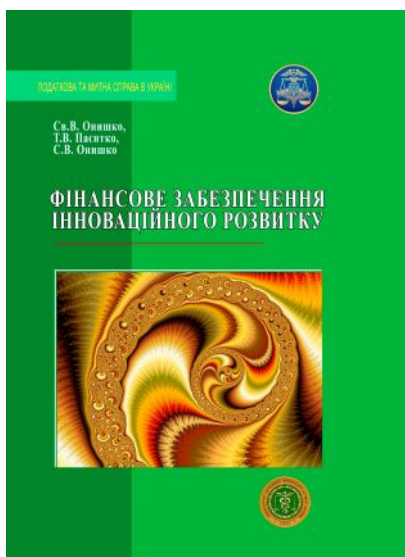
Стаття надійшла до редакції 14 квітня 2017 року

НАШІ ВИДАННЯ

У монографії здійснено комплексне дослідження теоретико-методологічних засад формування бюджетної стратегії України. Розглянуто ключові питання сутності та значення бюджетної стратегії держави, впливу макроекономічних та інституціональних чинників на забезпечення бюджетної стабільності. Проаналізовано зарубіжний досвід організації довгострокового бюджетного планування провідних країн світу. Визначено пріоритети та довгострокові орієнтири бюджетної стратегії держави на найближчі п'ять років відповідно до цілей і завдань стратегії соціально-економічного розвитку України.

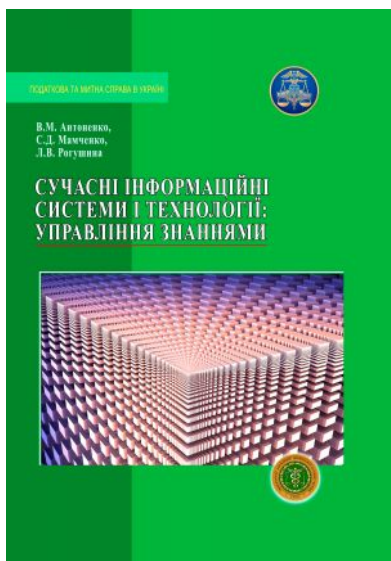
Для науковців і практиків, державних службовців, викладачів, аспірантів, студентів та інших зацікавлених осіб.

У навчальному посібнику висвітлюються сутність, основи та завдання фінансового забезпечення інноваційного розвитку. Розглянуто базисні теоретичні поняття інноваційного розвитку, формування національних інноваційних систем, формування фінансового забезпечення інноваційного розвитку. Приділено увагу проблемам диверсифікації джерел фінансування інноваційного розвитку та особливостям вирішення цієї проблеми у країнах світу.

Посібник містить приклади розв'язування типових задач, тести та задачі для самостійного розв'язування.

Для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, практиків, а також науковців, які досліджують проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку.

Навчальний посібник присвячений сучасним інформаційним системам і технологіям управління знаннями. Він містить теоретичні відомості, які можна використовувати у лекційних заняттях, та лабораторні роботи для набуття практичних навичок і закріплення теоретичних знань. У ньому сформовані базові поняття щодо категорії «знання», дається класифікація знань та моделі подання знань в інтелектуальних системах, визначається сутність системи управління знаннями та основних інформаційних технологій управління ними, розглядається формалізація знань як нечітка система. Для набуття практичних навичок пропонується застосування технологій системи MatLab.

Призначений для магістрів, аспірантів, викладачів, які досліджують технології управління знаннями.

Препринт „Протидія агресивному податковому плануванню в Україні” є оглядом основних результатів виконання Науково-дослідним інститутом фіскальної політики Університету ДФС України науково-дослідних робіт „Протидія агресивному податковому плануванню в Україні” та „Алгоритм виявлення ризикових суб’єктів господарювання – платників податку на прибуток підприємства на основі аналізу співвідношення показників фінансової звітності”.

Матеріали, що містяться у цьому виданні, представлені для обговорення науковцями та практиками, сфера наукових інтересів та практична діяльність яких пов’язана з проблематикою протидії мінімізації сплати податків.

**Рецензування статей
здійснено членами
редакційної колегії**

**Відповідальний
за випуск
Новицький С. В.**

Над випуском працювали:

Редактор, коректор
Грабарчук М. М.
Технічне редагування
Зубленко Г. П.
Комп'ютерне верстання
Лисенко О. В.
Дизайн
Маншилін М. Ю.

Підп. до друку 01.06.2017
Формат 70х108/16

Ум.-друк. арк. 10,1
Обл.-вид. арк. 10,35
Тираж 100 пр. Зам. № 643

Видавець і виготовлювач

Університет державної фіскальної
служби України
вул. Університетська, 31,
м. Ірпінь, Київська обл., 08201

**Свідоцтво
про внесення суб'єкта
видавничої справи
до Державного реєстру
видавців,
виготовлювачів
і розповсюджувачів
видавничої продукції
Серія ДК № 5104
від 20.05.2016**